

люють такі напрямки формування психологічної готовності студентів до змін умов навчання: здатність студента ефективно організовувати процес самонавчання, самостійної підготовки; асертивність, самостійність, цілеспрямованість у виборі навчальної траєкторії; гнучкість, мобільність, інноваційність мислення, адаптивність, пристосування до соціального оточення; здатність до партнерства, кооперації, встановлення конструктивних стосунків.

О. А. Рассомахіна, старш. викл.,
кафедра цивільного та трудового права

ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ГОЛОВНОГО ГЕНЕРАТОРА ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Коцепція інноваційної моделі розвитку економіки України на етапі трансформації індустріального в інформаційний спосіб виробництва формулюється так, що її головною економічною категорією є інтелектуальний капітал, складовими елементами якого є інтелектуальна власність, людські, інфраструктурні і ринкові активи [8, с. 333—334]. Системоутворюючим елементом інтелектуального капіталу є інноваційна діяльність, яка є інструментом поєднання інтелектуального потенціалу, інтелектуальної активності й інтелектуального капіталу на всіх етапах відтворювального процесу — виробництво, обмін, розподіл і споживання.

Із загально-соціальної точки зору, психології зокрема, науково-педагогічний працівник продукує нові знання і тим самим має причетність до створення інновації. Проте суто з правової точки зору існує проблема визначення ролі науково-педагогічного працівника, який викладає суспільні дисципліни, юридичні дисципліни зокрема, у процесі інноваційної діяльності. Адже не всіяке нове знання можна вважати інновацією. Безумовно, створення наукових творів, які є об'єктом авторського права і охороняються Законом України «Про авторське право і суміжні права» (п. 1 ст. 8), законодавство розглядає як один із напрямків інноваційної діяльності (п. 2 ст. 327 Господарського кодексу України), хоча авторське право охороняє форму, а не зміст (п. 3 ст. 8 Законом України «Про авторське право і суміжні права»). Проте, Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV розглядає інновації як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентноздатні технології,

продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери (ст. 1). На жаль, надалі даний Закон не надає характеристику видам інновацій, а веде мову про інноваційну діяльність, як таку, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг та об'єкти інноваційної діяльності — інноваційні програми і проекти, нові знання та інтелектуальні продукти тощо, і їх результати — інноваційну продукцію (п. 1 ст. 1), при цьому встановлюючи чіткі вимоги до інноваційних проектів і інноваційної продукції (ст. 12, ст. 14, ст. 15). Таким чином, в основі інноваційного процесу лежить створення, впровадження і поширення інновацій, необхідними властивостями яких є науково-технічна новизна, практичне їх застосування і комерційна реалізованість з метою задоволення певних суспільних потреб. Тобто, законодавство веде мову перш за все про виробничу інновацію. При цьому інноваційний продукт підлягає спеціальній державній експертизі та реєстрації у Міністерстві освіти і науки України [3, ст. 13; 6].

Постає питання, яким чином науково-педагогічний працівник, який викладає дисципліни гуманітарного або суспільного профілю, чи результат його наукових досліджень можуть стосуватися технології і виробництва певної продукції? Можна сказати, що науково-педагогічні працівники, по-перше, можуть застосовувати у своїй діяльності інноваційні продукти — новітні технології, які істотно поліпшують якість навчання, зокрема у випадку проведення дистанційних навчальних курсів чи контролю знань студентів, а по-друге, нові методи навчання, методи здійснення розумових дій, методи ведення бізнесу не виключені із об'єктів патентування в Україні згідно Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (п. 3 ст. 6), тобто можуть бути визнані інноваційним продуктом за умови відповідності вимогам патентоздатності. Видається, що діяльність науково-педагогічних працівників, які викладають суспільні науки, має забезпечувальне, методичне значення для здійснення інноваційної діяльності. Тобто, діяльність науково-педагогічних працівників безпосередньо пов'язана саме із соціальною інновацією, спрямованою на досягнення соціального ефекту — поліпшення умов життєдіяльності населення та підвищення рівня життя. Освіта відновлює трудовий потенціал і водночас є рушійною силою модернізації економіки, її становлення на інноваційний розвиток. З одного бо-

ку, соціальні інновації забезпечується виробничими, а з іншого, результативні соціальні інновації дають поштовх до активних виробничих інновацій. Лише сукупність взаємопов'язаних адміністративних, виробничих та соціальних інновацій можуть підвищити конкурентноздатність міста, регіону, країни [10].

Будучи генератором нових ідей і знань, науково-педагогічний працівник відповідно до своїх обов'язків має постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію; забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності (ст. 51 Закону України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 року № 2984-III). Це є важливою умовою модернізації вищої освіти [5, п. 29]. Для цього, педагогічні та науково-педагогічні працівники підвищують кваліфікацію та проходять стажування у відповідних наукових і освітньо-наукових установах як в Україні, так і за її межами. Вищий навчальний заклад забезпечує підвищення кваліфікації та стажування педагогічних та науково-педагогічних працівників не рідше ніж один раз на п'ять років (ст. 52 Закону «Про вищу освіту», ст. 19 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність»). Крім того, підвищення кваліфікації є однією з гарантій, яка надається науково-педагогічним працівникам (ст. 57 Закону «Про вищу освіту»), нагадаю, що формами підготовки науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації залишаються аспірантура і докторантура (ст. 58 Закону «Про вищу освіту»). Щодо системи державних гарантій для наукових працівників слід навести такі: 1) результати підвищення кваліфікації враховуються при атестації наукових працівників (ст. 19 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»); 2) оплата праці наукового працівника повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для ефективної самостійної творчої діяльності та підвищення кваліфікації наукових працівників (ст. 23 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»); 3) підвищення кваліфікації наукових кадрів є ціллю і одним із напрямків державної політики в науковій і науково-технічній діяльності (ст. 31); 4) з метою постійного поновлення інтелектуального потенціалу суспільства, розвитку та поширення наукової і технічної культури, розвитку новаторства, сприяння творчості працівників наукової та науково-технічної діяльності держава: організує підготовку та підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних кадрів у державних наукових установах і навчальних закладах; сприяє підготовці та перепідготовці наукових і науково-педагогічних кадрів за межами України (ст. 39). Таким чином, підвищення кваліфікації у законодавстві розглядаєть-

ся і як обов'язок, і як право науково-педагогічних працівників та гарантія їх діяльності. Необхідність підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників обумовлена змістом науково-педагогічної діяльності, яка потребує фундаментальної, психолого-педагогічної, методичної, інформаційно-технологічної, практичної і соціально-гуманітарної підготовки [10], що дає змогу сформувати у студентів стратегічні, соціальні, функціональні, управлінські, професійні, корпоративні, моральні та правові компетенції [9].

Пропонуємо доповнити перелік умов та способів підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у законодавстві про вищу освіту. Так, необхідною умовою підвищення кваліфікації науково-педагогічного працівника є його вузька спеціалізація, закріплення за певною дисципліною на певний (тривалий) час, при цьому дисципліна, яку читає викладач, має відповідати колу його наукових інтересів. Серед способів підвищення кваліфікації пропонуємо закріпити такі, як: 1) участь у круглих столах, конференціях і семінарах з проблемних питань дисципліни, яку читає викладач; 2) проходження профільних дистанційних курсів навчання з отриманням відповідного сертифіката; 3) здобуття другої вищої освіти зі спеціальності, яка викладається — адже додаткова освіта допомагає спеціалісту стати висококваліфікованим працівником з більш вузьким, але глибшим та якіснішим професійним рівнем [10]; 4) проходження курсів психолого-педагогічної підготовки, які, до речі, успішно реалізуються у нашому університеті; 5) проходження практики у відповідних органах державної влади, профільних підприємствах та установах; 6) налагодження і підтримання контактів із фахівцями — теоретиками і практиками, які працюють у сфері, що стосується навчальної дисципліни.

Література

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 року № 3687-XII.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII.
3. Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995 року № 51/95-ВР.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV.
5. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 року № 347/2002.